

Könyvek, városok

A könyvek olyanok, mint a városok. Némelyüket ha egyszer láttuk, soha többé nem kívánjuk látni. Más városokhoz örökké visszatérünk, és nemcsak hogy visszatérünk, hanem ezekben a városokban le is telepednénk, hogy a mindennapjaink ott teljenek, éppen azokon a helyeken.

Az olvasással megkettőződik ez az egyetlen életünk. Nem is tudom elképzelni az életet könyvek nélkül. Úgy tűnik, ha könyvek nélkül élnénk, az egész világ egyetlen színtelen, fagyos térséggé változna. És nem hiszem, hogy a könyvek valamiféle vigaszt jelentenek, hogy a könyvekkel pótolnánk a valódi élet hiányát, azét az életét, amelyet élni szeretnénk. Ellenkezőleg, a könyvek részei ennek az életnek, beleíródnak tapasztalataink üledékébe, és bizonyos évek elmúltával a keletkezett ötvözetben nehéz szétválasztani azt, amit mi magunk éltünk meg attól, amit „csak” elolvastunk. De miért is kellene szétválasztanunk?

Több könyvhöz sűrűn visszatérek. Olyan könyvek is vannak, amelyekről soha nem is távolodtam el, amelyek „olvasói bútorzatom” darabjai. Minden ilyen könyvnek megvan a maga helye, és nem lehet egymással összehasonlítani őket.

A napokban ismét Bulgakov *A Mester és Margaritáját* olvasom. Csodálom, hogy Bulgakov mester milyen könnyedséggel találta meg a formát, mely lehetővé tette, hogy demiurgoszi módon sok humorral feltárja az egyének homályos mélységeit a sötét időkben. Nem vagyok a fantasztikum kedvelője. De nem fantasztikus-e már maga az a tény, hogy valaki leül regényt vagy mesét írni? Bulgakovnál a realitás és a fantasztikum csupán egy takarónak a két színe. Vagy ez mégis köpönyeg? Az a Gogol-féle. Még egy

orosz, akinek a könyvei mindig itt vannak a kezem ügyében. *Holt lelkek, Esték egy gyikanykai tanyán, Egy örült naplója*. Mellette mindjárt Nabokov, az író, aki döntően hatott olvasói ízlésemre, és akinek Gogol-monográfiája (*Nicolai Gogol*) erősen aláhúzgálva, olvasói sétáim megkerülhetetlen könyve.

Az orosz utca a spanyol térre nyílik. És ott van Cervantes, a modern európai regény monumentális építménye. Gyakran megállok a *Don Quijote* fejezeteinek valamelyikénél, és teljesen mindegy nekem, hogy a szerzőt mi motiválta, hogy ilyen művet írjon. Mint ahogyan sokszor visszatérek Ernesto Sábato utcasarkára. *Az alagút, a Hősökről és sírokról, az Abadón, az öldöklő angyal*. Mindhárom regény oly ismerős homlokzatokat mutat nekem, rejtett udvarokat és pincéket mindenekelőtt.

Az út tovább visz Shakespeare sugárútján, azon a transzverzálison, ahol hatalmas paloták sorakoznak, melyeknek homlokzatát az idő vasfoga nem kezdte ki. A város angol részében megkerülhetetlen *Tristram Shandy* úr. Több mint két évszázaddal ezelőtt, Laurence Sterne regényíró megalapozta a posztmodernnt. És ha már a posztmodernnél tartunk, annak nyomait már az Iliász tizennyolcadik énekében is megtaláljuk, amelyben Héphaisztosz Akhilleusz új pajzsát kovácsolja. Persze, Homérosz, a megkerülhetetlen. Privát parnasszusomon Sterne mellett ott van Joyce. *Ulysses*: nyolcszáz oldal egyetlen csütörtöki napról, 1904. június 16-áról és Leopold Bloomról, az újsághirdetések írójáról. Modern odüsszea, olyan mulékony részletek gyűjteménye, amelyekből az emberi élet is áll. Sokszor visszatérek a feledésnek e himnuszához, és annak hőséhez, a híres dublini sétálóhoz. Mint ahogyan vissza-visszatérek a trieszti gyároshoz, Ettore Schmitzhez, vagyis az Italo Svevo álnéven írt műveihez. *A Zeno tudata* olyan regény, amely minden kombinációban ott lenne a tíz legkedvesebb könyv között. A lengyel negyedben Zbigniew Herbert, versek és esszék. És Andrzej Kuśniewicz regényei.

A házak és utcák helyett könyvekből és polcokból álló imaginárius város, az ún. city szerb részében ott van Miloš Crnjanski. *A hiperboreusoknál* – esszék, amelyek nem is azok – hibrid forma, amelyben benne van a költő Crnjanski és a regényíró Crnjanski is. Lassan elvesztem a mozgás rendjét ennek az imaginárius városnak a labirintusában, hiszen *A hiperboreusoknál* egy másik, műfajilag megfoghatatlan művet idéz: Marguerite Yourcenar, *A világ útvesztője*. Prózájának örökkévalóságát, akár a végtelenséget, újra és újra felfedezem Kavafisz Konsztantinosz verseiben.